

A gyeptelepítés és -ápolás talajművelési alapjai

A gyepterő, mint legtermészetesebb és legolcsóbb takarmányforrás alapvető szerepet játszik a kérődzők és más állatfajok takarmányozásában. A hasznosítás célja meghatározza a gyepterő növénytakarmányának faji összetételét és arányát. A konvencionális és a fenntartható gazdálkodás elvárásai behatárolják ugyan lehetőségeinket, de a gyepterő telepítés talajművelési módszerét a különböző gazdálkodási rendszerek nem befolyásolják.

A gyepterő telepítés agrotechnikája

A gyepterő telepítés módját a telepítés célja, a gyepterőhasznosítás formája határozza meg elsősorban. Noha a gyepterő, mint fogalom az állattartás szempontjából kerül meghatározásra akkor, amikor a legolcsóbb és legtermészetesebb takarmányforrásként emlegetjük, tisztában vagyunk azzal, hogy a gyepterőknek vannak egyéb hasznosítási

területei is. Gondoljunk a dísz-, sport-, golf-, park-, vagy éppen talajvédő funkciót betöltő ún. melioráló gyepterőkre. A gyepterő telepítési módok, illetve lehetőségek közül tehát mindig a célnak megfelelő választást, figyelembe véve a termőhelyi adottságokat, a talajszerkezeti, vízgazdálkodási és tápanyag-ellátottsági viszonyokat.

Új, korszerű gyepterőket – legelőket, kaszálókat – hosszú időtartamra, 8–15 évi haszná-

latra célszerű telepíteni. Ennek tükrében nagy jelentősége van annak, hogy az elővetemények jó erőben lévő, gyommentes talajt hagyjanak vissza maguk után. Legalkalmasabb elővetemények a kapásnövények, az egyéves takarmánynövények és általában a hüvelyesek.

A gyepterőnövények csak jól beérett, kifogástalanul előkészített talajon adnak a vetést követően zárt növényállományt. Ahhoz, hogy ilyen talajállapotot biztosíthassunk, elő kell segíteni az elővetemény tarló- és gyökérmaradványainak minél gyorsabb elbomlását. Fontos tehát, hogy az előveteményt jóval a telepítés előtt letakarítsuk és az alapvető talajmunkákat (tarlóhántás, tarlóápolás) jó minőségben elvégezzük.

Következő lépés az újgyepterő telepítése. A talaj előkészítése a szántással veszi kezdetét, ami előtt ellenőrizni kell a talaj tápanyagszintjét, ugyanis ez alapján tervezhetjük meg a vetés előtti tápanyagellátás mértékét.

A hagyományos telepítési eljárásoknál a szántást megelőzően juttatjuk ki az alapműtrágyát. Nitrogén hatóanyagból 50–60

kg/ha, foszforból és káliumból pedig 100 kg/ha adagot tervezhetünk. A telepítést követő tavaszon a fűfélék megerősödésének biztosítására 100 kg/ha nitrogén hatóanyagú fejtrágyát juttathatunk ki.

A szervestrágyázás szükségessége sokak szerint vitatható, hiszen a fűfélék nem kis mennyiségben termelnek szerves anyagot. Vannak esetek azonban, amikor a telepítendő növényállomány meghálálja a szerves trágyát, gondoljunk csak a laza szerkezetű homokos talajokra. A szerves anyag az ilyen jellegű talajokon javítja a

talaj víztartását és mérsékeli az agyag vízkötését.

A gyeptelepítés témakörében fontos tényező a telepítési idő megválasztása is. Gyepet két időpontban telepíthetünk. Az optimális telepítési idő Magyarországon a kora tavaszi (február 20.–március 30.) és a nyár végi (augusztus 20.–szeptember 10.) időszak. Mindkét időpontnak vannak előnyei és hátrányai, amelyeket a sikeres telepítés érdekében figyelembe kell venni (1. táblázat).

A két telepítési időpont előnyeit és hátrá-

nyait összevetve nálunk a nyár végi telepítés az előnyösebb, ezért a 2. táblázat egy a nyár végi telepítéshez javasolható agrotechnikai leírást foglal össze. Meg kell jegyezni azonban azt is, hogy egy csapadékban szegény, száraz nyár végi időjárás szükségessé teheti kis intenzitású, kis mennyiségben (10 mm) adagolt kelesztő öntözés alkalmazását is.

A talaj vetésre történő előkészítésénél fontos az aprómorzsás szerkezetű, kellően tömörített, kertszerűen elmunkált magágy biztosítása. Különös jelentőségű ez a fűfélék fejlődése során a gyökérváltás időszakában, hiszen a jó magágy nedveségtartó képessége és a csapadékos időjárás együttesen alapozza meg a telepítés sikerét. A meleg, száraz időjárás és a gyenge talajmunka ugyanis az állomány kiritkulásához vezethet. Az elvárt minőségű magágy elkészítése nélkül nem biztosítható az egyenletes vetésmélység, ami a mag méretétől függően 0,5–2,0 cm lehet. A megfelelő mértékű talajtömöttséget hengerezéssel biztosíthatjuk. Ezt követi a vetés, ami aprómag vetőgéppel történik.

1. táblázat: a gyeptelepítési időszakok előnyei és hátrányai

	előnyök	hátrányok
tavaszi telepítés	könnyebb magágykészítés a szántott talaj megőrzi az őszi és téli csapadékot	erős a gyomkonkurencia (parlagfű veszély!) nem egész értékű a termés a telepítés évében magfogás csak a következő évben lehetséges fennáll a nyári kiszáradás veszélye
nyár végi telepítés	gyomosodás veszélye kisebb telepítés biztonságosabb teljes termés és magfogási lehetőség az első termőévben	nehéz a magágykészítés (igy drága is)
	a kedvezőbb körülmények miatt a vetőmag adag csökkenthető	száraz őszi esetén a kelés elhúzódhat, pillangósok kifagyhatnak

2. táblázat: a talaj-előkészítés és vetés munkafolyamata

	eszköze	megjegyzés
tarlóhántás	tárcsás borona – lezárás síma vagy gyűrűs hengerrel	elővetemény betakarítása után rövid időn belül
talajlazítás	lazító (középmély)	„eketalp betegség” esetén
tarlóápolás	tárcsás borona – lezárás hengerrel	gyomosodástól függően (akár totális gyomirtószert használata is javasolható)
mélyszántás	váltvaforgató eke – elmunkálás fogással – lezárás hengerrel	munkamélység 20–25 cm (mélyítő tárcsázással is végezhető)
magágy kialakítás	tárcsa – lezárás hengerrel	kötött, rögös talajon több menetben
vetés	aprómag vetőgép – lezárás hengerrel	kisebb területen kézi szórva vetéssel is végezhető

3. táblázat: a gyepek mechanikai ápolása

	célja	mikor	megjegyzés
fogasolás	a gyepek bundájának (előző évi, elszáradt növényi részek) kifésülése a víz által lerakott hordalékok alól kiszabadítani a növényeket vakondtúrások és talajegyenletlenségek elsimítása legeltetések után a trágyalepények széttergetése	kora tavasszal, fűvek bokrosodásának megindulása előtt	kárt tesz az indás herefélékkel benőtt gyepekben sekély termőrétegű, homokos, laza talajokon nem szabad
hengerezés	talaj tömörítése cserepesedés, felfagyás kezelése	tavasszal fiatal telepített gyepeknél, kora tavasszal	túl nedves, vagy túl száraz talajon nem javasolt legelőhasználat esetén csak laza szerkezetű homoktalajokon, illetve kizárólagos kaszáló használatánál
talajszellőztetés	a talaj levegőztetése		rétszellőztető kések hengerrel, nyirkos talajállapotban
talajlazítás	talajtömődöttség megszüntetése (lazítása) a talaj levegő- és vízgazdálkodásának javítása	ősszel	nagy vonóerő igénye miatt drága!
kaszálás	gyepek bunda csökkentése	ősszel a legeltetési idő végén	nem gyomirtó céllal, hanem tisztogatásra

A gyepek ápolása

A fiatal gyepek ápolásának az a célja, hogy a gyepek növényei kelését, a kikelt növények erőteljes bokrosodását és a nagy vitalitású agresszív növényfajok elnyomó képességét csökkentjük. A telepítés évében és a telepítést követő évben a gyepek kíméletes használatot igényel, így ajánlott, hogy az új telepítésű gyepet még ne legeltessük, az első növedéket lehetőség szerint kaszálással takarítsuk be. A tavaszi első növedék kaszálása május végén vagy június elején (május 25.–június 05.) javasolható. Ha van megfelelő mennyiségű fű, akkor sarjűszéna készítésre is van lehetőség. A kaszálásnál számolni kell a műveletet végrehajtó munkagépek talajra gyakorolt kedvezőtlen hatásaival is (talajtömörödés, talajfelszín-roncsolás). Ezeket elkerülni nem, csak mérsékelni lehet.

A lekaszált szénát bálázás után lehet elszállítani. A bálakészítésnél kerülni kell a taposási károkat.

Mind a fiatal, mind a beállt gyepek ápolása során arra kell törekedni, hogy a gyep területe megmaradjon, különböző káros hatásoktól ne szenvedjen. Az ápolási munkák célja, hogy a gyep állománya ne csökkenjen, a termés mind mennyiségi, mind minőségi vonatkozásban kedvezően változzon, növekedjen, vagyis az ápolási munkának terméshozó hatása legyen.

A 3. táblázat a gyepek mechanikai ápolása során alkalmazható lehetőségeket és javaslatokat gyűjti össze.